

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 626 22 252, el. p. info@am.lt, https://am.lrv.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr.

I

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Aplinkos ministerija pakartotinai teikia tvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 740 „Dėl Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą (toliau – Projektas).

Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schema (ribų ir tvarkymo planai) patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 740 „Dėl Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) patvirtinimo“, tačiau nacionalinio parko planavimo schemoje (tvarkymo plane) nenustatyti sprendiniai, leidžiantys atkurti Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ paukščių apsaugai svarbios teritorijos – Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai (kodas LTVARB007) (toliau – Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST; PAST), esančios šio parko buferinės apsaugos zonoje, palankią apsaugos būklę. Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST įsteigta, jos apsaugos tikslai ir saugomų rūšių geros būklės kriterijai nustatyti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. D1-281 „Dėl Paukščių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“. Vadovaujantis minėtu įsakymu, teritorijoje saugomos šios į 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2019/1010 (toliau – Direktyva 2009/147/EB), I priedą įrašytos paukščių rūšys: griezlė, pievinė lingė ir plovinė vištelė. Pažymėtina, kad teritorijoje saugomų paukščių rūšių būklė blogėja, nesudarius galimybes atkurti ir tinkamai tvarkyti PAST, joms gresia išnykimas. PAST sunykimas reikštų, kad šalis narė nesilaiko įsipareigojimų pagal Direktyvą 2009/147/EB ir tai būtų pagrindas Europos Komisijai pradėti pažeidimų nagrinėjimo procedūrą prieš Lietuvą. Projekte siūlomi sprendiniai parengti atsižvelgiant į šiai PAST nustatytus apsaugos tikslus ir saugomų rūšių geros būklės kriterijus, pagrįsti moksliniais tyrimais ir stebėjimais, kurie aprašyti toliau – aptariant Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadoje pateiktas pastabas.

Atsižvelgiant į būtinybę papildyti Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (tvarkymo plano) sprendinius, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2020 m. rugsėjo 22 d. įsakymais Nr. V-96 „Dėl Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos koregavimo ir planavimo tikslų nustatymo patvirtinimo“ ir Nr. V-97 „Dėl Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos korektūros planavimo darbų programos patvirtinimo“ buvo pradėta rengti Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (tvarkymo plano) korektūra.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymais ir kitais teritorijų planavimą reglamentuojančiais teisės aktais, parengta Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (tvarkymo plano) korektūra (įskaitant sąnaudų ir naudos analizę), kuri viešai apsvarstyta su planavimo sąlygas išdavusiomis institucijomis, suderinta Teritorijų planavimo įstatyme nustatyta tvarka.

Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos patikrino šį planavimo dokumentą ir nustatė, kad teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ir planavimo procedūros atitinka Teritorijų planavimo įstatymo ir kitų teritorijų planavimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, pasiūlė juos tvirtinti. Visa planavimo dokumentų medžiaga ir dokumentai paskelbti Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje (TPDRIS, www.tpdris.lt), Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (tvarkymo plano) korektūros rengimo proceso numeris sistemoje – S-RJ-33-20-485.

Projekto tikslas – papildyti Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) aiškinamojo rašto pagrindinius sprendinius apsaugos ir tvarkymo priemonėmis, kurios sudarytų galimybę atkurti Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST saugomų griėžių, pievinių lingių ir plovinių vištelių populiacijų gerą apsaugos būklę ir pakeisti Dzūkijos nacionalinio parko tvarkymo planą pažymint nacionalinio parko buferinės apsaugos zonoje Grybaulios tvarkomą teritoriją (buvusius Grybaulios žuvininkystės tvenkinius).

Projektas derintas jį paskelbus Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

Projekto numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas, nes Projektas neatitinka Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punkto reikalavimų.

Projektas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai ir Europos Sąjungos teisės aktams neprieštarauja.

Projektas neperkelia ir neįgyvendina Europos Sąjungos teisės aktų.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimą Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“ Projekto notifikuoti Europos Komisijai nereikia.

Nutarimui įgyvendinti papildomo finansavimo iš valstybės biudžeto nereikės. Valstybinėje žemėje esančios infrastruktūros paėmimas visuomenės poreikiams bus kompensuojamas LIFE programos integruoto projekto „Natura 2000 tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje“ (LIFE-IP PAF-NATURALIT Nr. LIFE16 IPE/LT/016) lėšomis. Įvertinta, kad valstybinėje žemėje (žemės sklypas, kurio unikalus Nr. 3810-0003-0001) esančios Grybaulios žuvininkystės tvenkinių infrastruktūros (hidrotechnikos ir kitų statinių, įrenginių ir kito turto), kurią numatyta paimti visuomenės poreikiams, vertė, nustatyta kaštų metodu, yra 408 000 Eur (2021-08-03 vertinimo duomenys), iš jų pastatų ir statinių – 73 000 Eur, tvenkinių ir saugyklų – 335 000 Eur (konsultacinė išvada dėl UAB „Congestus“, į. k. 303852958, priklausančio nekilnojamojo turto rinkos vertės Nr. 21-08-VKNT-03, UAB Verslo klasė, 2021, Kaunas). Tačiau vertinant, kad valstybinės žemės sklypo nuoma yra pasibaigusi, Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai (pastatai, inžineriniai, hidrotechniniai statiniai, įranga) nuo 2005 m. nenaudojami, be to, jų nebegalima naudoti pagal paskirtį, jų reali vertė gali kisti. Atkreiptinas dėmesys, kad kompensacijai išmokėti reikiamą sumą gali keisti Lietuvos Respublikos žemės įstatymo ir susijusių teisės aktų pakeitimų nuostatos.

Pagal Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme nustatytą kompetenciją Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba) organizuos saugomų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimą.

Teritorijoje saugomų rūšių būklės stebėseną bus vykdoma Valstybinėje aplinkos monitoringo programoje nustatyta tvarka ir periodiškumu. Stebėsenos duomenys parodys, ar Projekte siūlomi sprendiniai yra efektyvūs ir įgyvendinami tinkamai.

Projekte naujos sąvokos ir terminai neapibrėžiami.

Projektas teiktas derinti Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai, Varėnos r. savivaldybei.

Teisingumo ministerija ir Žemės ūkio ministerija Projektą derino be pastabų.

Kultūros ministerija ir Varėnos r. savivaldybė išvadų Projektui nepateikė.

Įvertinę Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023 m. sausio 20 d. išvadoje Nr. NV-131 pateiktas pastabas, teikiame papildomą informaciją apie Projekte siūlomus sprendinius:

Nutarimo projekto teikime trūksta objektyvaus pagrindimo dėl poreikio nustatyti naujus Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planų) sprendinius, kurių pagrindu planuojama privačios nuosavybės teise valdomus statinius paimti visuomenės poreikiams.

Nustatyti naujus Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (tvarkymo plano) sprendinius reikia norint atkurti Dzūkijos nacionalinio parko buferinės apsaugos zonoje esančios Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST palankią apsaugos būklę; nuo 2005 m. nebenaudojami pagal paskirtį Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai lėmė šios PAST blogą būklę ir gamtinių vertybių sunykimą. Atsižvelgiant į tai, turėjo būti peržiūrėti šios teritorijos apsaugos prioritetai, sudarytos galimybės teritoriją tvarkyti, kad būtų atkurta Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST palanki apsaugos būklė.

Pažymėtina, kad tariantis dėl Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST tvarkymo ir atkūrimo galimybių svarstyti įvairūs veiksmų variantai. Tarnybos iniciatyva, įgyvendinant LIFE programos integruotąjį projektą „Natura 2000 tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje“ Nr. LIFE16 IPE/LT/016 (LIFE-IP-PAF-NATURALIT) (toliau – NATURALIT projektas), 2018-2019 m. vyko ne vienas tarpinstitucinis pasitarimas (su Nacionaline žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Varėnos r. savivaldybės administracija). 2017–2018 m. derėtasi su tvenkinių statinius valdančios UAB „Kabelių žuvis“ atstovais dėl infrastruktūros išpirkimo, tačiau derybos rezultatų nedavė. Pasikeitus tvenkinių statinius valdančiai bendrovei, Tarnyba dar prieš planavimo procedūras, 2019 m. kvietė naująjį savininką UAB „Congestus“ aptarti bendrovės lūkesčius, ateities planus dėl tvenkinių naudojimo ir tvarkymo. Tačiau atgalinio ryšio nebuvo. Pažymėtina, kad ir UAB „Kabelių žuvis“ vienas iš akcininkų, ir UAB „Congestus“ vienintelis akcininkas yra tas pats asmuo, todėl bandymai derėtis su naujuoju savininku vertintini kaip tęstinis procesas. Vykstant planavimo procesui, apie planavimo proceso pradžią, vėliau – apie galimybę susipažinti su parengtais sprendiniais ir viešą susirinkimą statinių valdytojas ir žemės sklypo (unikalus Nr. 3810-0003-0001) nuomininkas buvo informuoti. Tačiau atgalinio ryšio irgi nebuvo.

Nepavykus susitarti, kad žuvininkystės tvenkinių statinius valdanti bendrovė pakeistų padėtį taip, kad PAST palanki apsaugos būklė būtų atkurta, nuspręsta, kad racionaliausias kelias norint atkurti šią teritoriją – inicijuoti specialiojo plano korektūrą, numatant išnuomotoje valstybinėje žemėje esančių privačios nuosavybės teise valdomų Grybaulios žuvininkystės tvenkinių, pastatų ir kitų inžinerinių statinių paėmimą visuomenės poreikiams.

Vadovaujantis Žemės įstatymo 45 str. 1 d. 9 punktu, žemė visuomenės poreikiams gali būti paimta nutraukiant valstybinės žemės nuomos sutartis prieš terminą, kai ši žemė pagal specialiojo teritorijų planavimo dokumentus, parengtus Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta

tvarka, tenkinant viešąjį interesą, reikalinga gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) apsaugos reikmėms.

Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai, kuriuose esančią infrastruktūrą planuojama paimti visuomenės poreikiams, patenka į Dzūkijos nacionalinio parko buferinę apsaugos zoną ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ paukščių apsaugai svarbią teritoriją. Pagal Saugomų teritorijų įstatymo 18 str. buferinės apsaugos zonos priskiriamos ekologinės apsaugos prioriteto teritorijų kategorijai, kurios apibrėžiamos (Saugomų teritorijų įstatymo 2 str. 9 d.) kaip teritorija, kurioje palaikoma ekologinė kraštovaizdžio pusiausvyra, siekiama išvengti neigiamo poveikio gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms arba neigiamo antropogeninių objektų ir veiklos poveikio aplinkai. Pagal Saugomų teritorijų įstatymo 18 str. 1 d. ekologinės apsaugos zonų nustatymo tikslai yra užtikrinti bendrąją ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą; išsaugoti saugomų bei geoekologiškai svarbių gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio kompleksų ar objektų (vertybių) aplinką, izoliuoti juos nuo neigiamo veiklos poveikio; sumažinti neigiamą ūkinės veiklos objektų poveikį žmogui ir aplinkai.

Saugomų teritorijų įstatymo 2 str. 53 d. nurodyta, kad gamtos vertybė – **mokslinę, ekologinę, kultūrinę, pažinimo ir kitokią vertę turintys atskiri gamtos objektai ar jų teritoriniai kompleksai, svarbūs kraštovaizdžio ir biologinei įvairovei išsaugoti ir pažinti**, taip pat su konkrečia teritorija siejami joje nuolat ar periodiškai pasireiškiantys gyvūnų rūšių migracijos, karsto, kiti gyvosios ar negyvosios gamtos reiškiniai ir procesai, kuriantys teritorijos išskirtinę vertę.

Dzūkijos nacionalinio parko buferinėje zonoje esančios Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST tikslas – išsaugoti Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšis: pievinę lingę, griežlę ir plovinę vištelę. Todėl pirmiausia ši teritorija svarbi gamtos objektų (vertybių) – Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių pievinės lingės, griežlės ir plovinės vištelės apsaugai. Antra, Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST su joje saugomomis vertybėmis (paukščių rūšimis) ir būdama buferinės apsaugos zonos dalimi susijusi su Dzūkijos nacionaliniu parku, formuoja vieną gamtinį kompleksą.

Atsižvelgiant į minėtus argumentus, Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST (žemės sklypas, unikalus Nr. 3810-0003-0001) esančios infrastruktūros paėmimas visuomenės poreikiams atitinka Žemės įstatymo 45 str. 1 d. 9 p. sąlygas, kadangi žemė reikalinga **gamtos** ir kultūros paveldo **teritorinių kompleksų** ir objektų (vertybių) **apsaugos reikmėms**.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 54 str. 1 d. nustatyta, kad valstybė turi rūpintis natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūrėti, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Tai yra viešas interesas.

Nenurodyta, kokios priežastys lėmė poreikį atkurti Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ paukščių apsaugai svarbios teritorijos – Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai – palankią apsaugos būklę ir kodėl šio poreikio nebuvo rengiant Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą (ribų ir tvarkymo planų), kuri patvirtinta Vyriausybės 2016 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 740.

Iki 2005 m. pagal paskirtį naudoti Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai pasižymėjo išskirtinėmis veisimosi ir mitybos sąlygomis įvairių rūšių šlapynių paukščiams. Ornitologiniu požiūriu tai buvo viena vertingiausių Pietų Lietuvos teritorijų, todėl ji buvo priskirta svarbioms Lietuvos šlapynėms. 2004 m. čia įsteigta PAST migruojančių jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*) (rūšis esanti arti išnykimo grėsmės) sankauptų apsaugai. Teritorijoje buvo galima reguliariai stebėti

10 ir daugiau šios rūšies paukščių. Be jūrinių erelių veisimosi metu tvenkiniuose maitindavosi ir kitų saugomų rūšių paukščių.

Nuo 2003 m. tvenkinius pradėjus valdyti UAB „Kabelių žuvis“, įmonė žuvininkystės veiklą 2005 m. nutraukė, nes ji buvo nuostolinga. Tvenkinių valdytojas turėjo planų teritorijoje vykdyti ir kitokią veiklą (ornitologinis ir sportinis turizmas, komercinė žūklė ir medžioklė), tačiau šie planai neįgyvendinti. Nutraukus veiklą, jau beveik du dešimtmečius tvenkiniai nebepildomi vandeniu, todėl teritorijoje nebesutinkami migruojantys jūriniai ereliai. Buvusioje tvenkinių teritorijoje susiformavusios pievos, šlapynių fragmentai pamažu užauga krūmais ir medžiais. Atviroms šlapynėms atkurti reikia nemažai lėšų.

Realios galimybės atkurti teritorijoje palankios būklės sąlygas susidarė 2018 m., pradėjus įgyvendinti NATURALIT projektą, kuriame numatyta atkurti Grybaulios žuvininkystės tvenkinių teritoriją, kad jos būklė būtų palanki ir atitiktų 2004 m. čia įsteigtos „Natura 2000“ paukščių apsaugai svarbios teritorijos ekologinius reikalavimus. Įgyvendinant NATURALIT projektą, 2021 m. atlikta Grybaulios žuvininkystės tvenkinių hidrologinio režimo atkūrimo galimybių įvertinimo studija (Šadzevičius, R., Dumbrauskas, A., Baublys, R., Vyčius, Ž. „Grybaulios žuvininkystės tvenkinių hidrologinio režimo atkūrimo galimybių įvertinimo studija“, 2021) patvirtino, kad Grūdų upė nepakankamai vandeninga, kad galėtų būti palaikomas net ir mažiausias ekonomiškai ir ekologiškai prasmingas tvenkinių plotas. Pagal vandens balanso skaičiavimus, užtikrinant gamtosauginį vandens debitą Grūdų upėje, nepakanka paimti iš upės vandens net šiaurinių 142 ha tvenkinių užpildymui iki tvenkinių statybos metu numatyto lygio. Konstatuota, kad reikalingo ploto žuvininkystės tvenkinių atkurti neįmanoma dėl vandens stygiaus.

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, apsispręsta, kad Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST apsaugos būklę atkurti būtina renatūralizuojant teritoriją, peržiūrint teritorijos apsaugos prioritetus ir palankios būklės užtikrinimo priemones. Pažymėtina, kad pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį PAST sunykimas yra rimta prielaida Europos Komisijai pradėti pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2022 m. vasario 9 d. įsakymu Nr. D1-39 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. kovo 14 d. įsakymo Nr. D1-281 „Dėl paukščių apsaugai svarbių teritorijų nustatymo“ pakeitimo“ pakeistas Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST apsaugos prioritetas, nustatyti apsaugos tikslai ir saugomų rūšių geros būklės kriterijai: teritorija skirta pievinės lingės (*Circus pygargus*), griežlės (*Crex crex*) ir plovinės vištelės (*Zapornia parva*) apsaugai.

Be minėtų priežasčių, pažymėtina, kad saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo teisinio reguliavimo pakeitimai suteikė naujų galimybių efektyviai spręsti gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų apsaugos reikmes. Tokių galimybių nebuvo rengiant Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemą (ribų ir tvarkymo planus), kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 740 „Dėl Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) patvirtinimo“, nes tuo metu galiojusios Saugomų teritorijų specialiųjų planų rengimo taisyklės nenumatė galimybės valstybinių parkų buferinės apsaugos zonose nustatyti žemės paėmimo visuomenės poreikiams sprendinių. Ši galimybė atsirado Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir kultūros ministro 2020 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. D1-330/IV-706 patvirtinus naujas Saugomų teritorijų specialiųjų planų rengimo taisykles (toliau – Taisyklės).

Pagrįsti, kodėl planuojama privačios nuosavybės teise valdomus Grybaulios žuvininkystės tvenkinius, pastatus ir kitus inžinerinius statinius (nurodytina, kokius pastatus ir inžinerinius statinius) paimti visuomenės poreikiams.

Taisyklių 28.7 papunktyje numatyta, kad nustačius buferinės apsaugos zoną numatomos priemonės, mažinančios neigiamą ūkinės veiklos poveikį saugomai teritorijai ir saugančios regimąją aplinką. Šios priemonės reikalingos norint atkurti ir palaikyti gerą rūšių ir buveinių būklę, tokiu būdu mažinant neigiamą poveikį minėtai PAST dėl nevykdomos ūkinės veiklos. Be to, pagal Taisyklių 28.8 papunktį prireikus planuojama žemę paimti visuomenės poreikiams.

Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai įrengti dviejuose valstybiniuose žemės ūkio paskirties žemės sklypuose, unikalus Nr. 3810/0003-0001 ir 3810-0004-0023. Kartu šie žemės sklypai užima 789,32 ha plotą, iš kurio 4,41 ha sudaro užstatyta teritorija, 671,8 ha – tvenkiniai ir 113,11 ha – kita žemė. Abu sklypai nuo 2003 m. iki 2023 m. vasario 28 d. buvo išnuomoti žemės ūkio (tvenkininės žuvininkystės) veiklai. Nekilnojamojo turto registro duomenimis, didesniojo sklypo (unikalus Nr. 3810-0003-0001) nuomininkas nurodytas UAB „Congestus“ (įmonės kodas 303852958). Mažesniojo sklypo (unikalus Nr. 3810-0004-0023) nuomininku nurodyta UAB „Kabelių žuvis“ (įmonės kodas 184536389), tačiau abi bendrovės tvenkininės žuvininkystės veiklos nagrinėjamuose sklypuose nebevykdo. Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos Varėnos skyrius, 2023 m. vasario 24 d. gavęs UAB „Congestus“ prašymą pratęsti žemės sklypo (kadastro Nr. 3810/0003:1, unikalus Nr. 3810-0003-0001) nuomos sutartį, 2023 m. kovo 15 d. organizavo faktinių duomenų patikrinimą vietoje, kurio metu nustatyta, kad sklypas nenaudojamas pagal Nekilnojamojo turto registre įrašytą paskirtį ir būdą.

Minėtuose dviejuose žemės sklypuose įregistruota 11 pastatų ir 28 kiti statiniai, kurie nuosavybės teise priklauso UAB „Congestus“. Pastatai išsidėstę dviem grupėmis. Šiaurinę grupę sudaro mechaninės dirbtuvės, sandėlis ir laboratorija, pietinę – siurblinė, sargo namelis, inkubatorius, 3 sandėliai, svarstyklės, transformatorinė ir kiemo statiniai. Likę inžineriniai statiniai – įvairūs tvenkiniai (15 auginimo tvenkinių, 7 ganykliniai tvenkiniai, 13 žiemojimo tvenkinių, 12 neršto tvenkinių, 2 saugyklos) su įranga: įleistuvai, išleistuvai, išgaudymo duobės, pralaidos, pašarų bokštai, pylimai. Visi pastatai ir dauguma tvenkinių yra didesniajame žemės sklype. Buvusio žuvininkystės ūkio pastatai, kiti statiniai ir tvenkiniai pusantrio dešimtmečio nenaudojami pagal paskirtį, apgriuvę, apleisti. 2001 m. nustatant kadastro duomenis, statinių fizinio nusidėvėjimo procentas nurodytas 54–70 proc. (duomenys užfiksuoti 2021 m. liepos 12 d. Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės išraše), įrenginiai surūdiję. Šiuo metu nusidėvėjimas, statinių, įrenginių būklė dar blogesnė, jie sunkiai atpažįstami, vienas sandėlis (šiaurinėje pastatų grupėje) nugriautas. Varėnos rajono savivaldybės administracijos 2019 m. rugpjūčio 7 d. statinių priežiūros patikrinimo akte Nr. PA-7 ir 2023 m. kovo 15 d. statinių priežiūros patikrinimo akte Nr. PA-1 rašoma, kad žemės sklype (unikalus Nr. 3810-0003-0001) esantys pastatai ir kiti inžineriniai statiniai pagal paskirtį nenaudojami, daugumos būklė bloga.

Visus minėtus pastatus ir kitus statinius planuojama paimti visuomenės poreikiams. Pažymėtina, kad Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (tvarkymo plano) korektūros metu, kaip sudėtinė specialiojo plano dalis 2022 m. parengta Grybaulios žuvininkystės tvenkinių infrastruktūros paėmimo visuomenės poreikiams sąnaudų ir naudos analizė (D. Semėnienė, L. Balkelytė, M. Jakavonytė, Aplinkos apsaugos politikos centras). Vadovaujantis šia analize, jei teritorija nebūtų tvarkoma ateityje, Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST apsaugos tikslai nebūtų pasiekti, visuomenė prarastų šio PAST ekosisteminių paslaugų naudą, kuri būtų sukurta, jei Grybaulios žuvininkystės tvenkinių infrastruktūra būtų paimta visuomenės poreikiams. Be to, Lietuvai dėl Direktyvos 2009/147/EB neįgyvendinimo gali būti skirta bauda.

Teritoriją renatūralizuoti galima tik nutraukus valstybinės žemės nuomos sutartį prieš terminą (jei sutartis būtų sudaryta), paėmus visuomenės poreikiams privačios nuosavybės teise valdomus statinius ir susijusią infrastruktūrą. Pažymėtina, kad siekiant sudaryti geresnes sąlygas

šlapynėms formuoti, privačios nuosavybės teise valdomus hidrotechnikos statinius reikės pašalinti ar pertvarkyti (Grybaulios žuvininkystės tvenkinių sausinimo kanalus užtvenkti, hidrotechnikos sprendiniais uždaryti tvenkinių vandens išleistuvus, pralaidas, šliuzus-regulatorius, išmontuoti pašarų bokštus ir kt.). Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (tvarkymo plano) korektūroje nenumačius valstybinės žemės ir joje esančių statinių paėmimo visuomenės poreikiams, liks neišspręstas valstybinėje žemėje esančių apleistų tvenkinių statinių, pastatų ir kt. inžinerinių statinių nuosavybės klausimas.

Trūksta informacijos, ar buvo atlikti moksliniai tyrimai, gautos ekspertų išvados ar pan., kurių pagrindu siūloma nustatyti naujus Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planų) sprendinius.

Vertinant teritorijos būklę, remtasi publikuotais mokslo leidiniais, Saugomų rūšių informacinėje sistemoje kaupiamais duomenimis. 2021 m. Grybaulios žuvininkystės tvenkinių teritorijoje gamtinius stebėjimus ir tyrimus atliko Tarnybos Metodinio-analitinio centro ekspertai. Stebėjimų metu nustatyta, kad teritorijoje iš saugomų paukščių rūšių, kurios įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (toliau – Saugomų rūšių sąrašas), aptinkamos griežlės (*Crex crex*) (2021 m. registruota 13 griežiančių patinų; rūšis arti išnykimo grėsmės), kurios vietų perėti randa neužaugusiuose krūmais eutrofinių žolynų plotuose. Nustatytos baulbio (*Botaurus stellaris*), miškinio tikučio (*Tringa glareola*), geltongalvės kielės (*Motacila citreola*), švygždų (*Porzana porzana*), kukučio (*Upupa epops*), pievinės lingės (*Circus pygargus*), pilkosios anties (*Anas strepera*) radavietės, mėlyngurklei (*Luscinia svecica*) tinkamų buveinių. Iš rūšių, kurios nepatenka į Saugomų rūšių sąrašą, bet įrašytos į Direktyvos 2009/147/EB I priedą, PAST aptinkama plovinė vištelė (*Porzana parva*), gervė (*Grus grus*), baltasis gandras (*Ciconia ciconia*), didysis baltasis garnys (*Egretta alba*), juodgalvė kiauliukė (*Saxicola torquata*), paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*). Saugomų rūšių informacinėje sistemoje pateiktos šios ir kitų stebėjimų, apskaitų metu nustatytos saugomų rūšių radavietės.

Tyrimų ir surinktų duomenų analizės pagrindu 2022 m. nustatyti ir patvirtinti šios PAST apsaugos tikslai, kuriais siekiama, kad įgyvendintus sprendinius būtų:

1) aptinkamos ne mažiau kaip 3 pievinės lingės poros, užtikrinant gerą rūšies individų veisimosi ir maitinimosi buveinių apsaugos būklę atviraime kraštovaizdyje – veisimosi ir maitinimosi buveinių plotas turi būti apie 600 ha, aukštos žolinės augmenijos žemės ūkyje – ne mažiau kaip 2 proc. teritorijos;

2) reguliariai aptinkama ne mažiau kaip 30 griežlės patinų, užtikrinant gerą rūšies individų veisimosi ir maitinimosi buveinių apsaugos būklę atvirose buveinėse – atviro kraštovaizdžio dalis teritorijoje turi būti ne mažiau kaip 600 ha; veistis ir maitintis tinkamų buveinių plotas – ne mažiau kaip 65 proc. (apie 400 ha); tvarkomų veistis ir maitintis tinkamų buveinių – ne mažiau kaip 50 proc. (apie 300 ha);

3) reguliariai aptinkamos ne mažiau kaip 3 plovinės vištelės poros, užtikrinant gerą rūšies individų veisimosi ir maitinimosi buveinių apsaugos būklę – veisimosi ir maitinimosi buveinių plotas – ne mažesnis kaip 30 ha.

Grybaulios žuvininkystės tvenkinių PAST apsaugos tikslais ir saugomų rūšių geros būklės kriterijais numatyta, kad teritorijoje svarbu išsaugoti pievas, šlapynes. Teritorijoje ir jos prieigose aptinkamos saugomos rūšys leidžia teigti, kad renatūralizavus teritorijos hidrologinį režimą ir užtikrinus pievų ir atvirų šlapynių palaikymą, ji atliktų svarbų vaidmenį išsaugant griežlių, pievinių lingių, plovinių vištelių, kitų tokiose buveinėse besiveisiančių ir besimaitinančių paukščių rūšių populiacijas ir būtų reikšminga „Natura 2000“ tinklo dalis. Atkreiptinas dėmesys, kad paukščių

apsaugos priemonių šioje teritorijoje reikia imamasi kuo skubiau, nes sąlygos šiems paukščiams išgyventi blogėja.

2019 m. įgyvendinant projektą ENI-LLB-1-207 „Svetimžemių invazinių augalų rūšių neigiamo poveikio ekosistemoms ir žmonių gerovei sumažinimas Lietuvos ir Baltarusijos pasienio regione“, teritorijoje inventorizuotos išplitusios penkios invazinių augalų rūšys. Dėl santykinai didelio invazinių rūšių skaičiaus ir išplitimo teritorija laikytina vienu svarbiausių židinių Dzūkijos nacionalinio parko buferinės apsaugos zonoje, todėl reikia imtis aktyvių gamtotvarkos veiksmų invazinių rūšių plitimui stabdyti.

Rengiant sprendinius, įvertinta minėta 2021 m. atlikta Grybaulios žuvininkystės tvenkinių hidrologinio režimo atkūrimo galimybių įvertinimo studija, kurioje konstatuota, kad trūksta Grūdų upės vandens užtikrinti žuvininkystės tvenkinių veiklai, lėmusi sprendimą teritoriją renatūralizuoti.

Įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Ekonomikos politikos grupės 2023 m. sausio 27 d. pažymoje Nr. NV-188 pateiktus siūlymus, Projektas papildomai pristatytas ir aptartas su vietos bendruomenėmis, papildžius teikimą preliminariu lėšų poreikiu valstybinėje žemėje esančios infrastruktūros paėmimui visuomenės poreikiams, teiktas Lietuvos Respublikos finansų ministerijai gauti išvadoms.

Derinimo su vietos bendruomenėmis rezultatai:

Atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos Ekonomikos politikos grupės 2023 m. sausio 27 d. pažymoje Nr. NV-188 pateiktą pasiūlymą, Tarnyba organizavo susitikimą su Varėnos r. savivaldybės Grybaulios, Marcinkonių, Margionių, Musteikos, Darželių kaimų gyventojais ir bendruomenėmis. Informacija apie planuojamą renginį buvo paskelbta Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato interneto svetainėje <https://dnp.lrv.lt/>, Varėnos r. savivaldybės Marcinkonių seniūnijos, Margionių, Musteikos, Grybaulios, Darželių kaimų skelbimų lentose, informacija išsiųsta turimais kontaktais el. paštu.

Susitikimas su vietos bendruomenėmis įvyko 2023 m. vasario 24 d. 14 val. Marcinkonių daugiafunkcio centro patalpose (Miškininkų g. 53, Marcinkonys, Varėnos r. sav.). Dalyvių sąrašė pasirašė 37 dalyviai: Grybaulios, Darželių, Margionių, Marcinkonių, Musteikos kaimų gyventojai ir bendruomenių atstovai, UAB „Congestus“ atstovas, Tarnybos, Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos, Varėnos r. savivaldybės Marcinkonių seniūnijos, Aplinkos projektų valdymo agentūros atstovai. Susitikime pristatyti Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (tvarkymo plano) korektūros sprendiniai, apimantys Grybaulios žuvininkystės tvenkinių tvarkymo teritoriją, aptartos teritorijos tvarkymo galimybes ir ateities planai. Gyventojai domėjosi, klausė apie Grūdų tvenkinio (saugyklos), užtvankos likimą, medžioklės ribojimus, saugomų rūšių tyrimus, sprendinių įgyvendinimo terminus, Grybaulios tvenkinių įtraukimą į Dzūkijos nacionalinį parką, bendruomenės informavimo apie vėlesnius veiksmus ir kt.

Nė vienas susitikimo dalyvis neprieštaravo Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemas (tvarkymo plano) korektūros sprendiniams, todėl nutarta periodiškai informuoti gyventojus apie veiksmus rengiant Grybaulios tvarkomos teritorijos hidrologinio režimo natūralizavimo projekto rengimą.

Pažymėtina, kad šis susitikimas su bendruomenėmis įvyko pasibaigus visoms viešinimo procedūroms, reglamentuotoms Teritorijų planavimo įstatyme ir Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1079 „Dėl Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatų patvirtinimo“, kitais teisės aktais.

Apie pradėtą rengti planavimo dokumentą 2021 m. gegužės mėn. paskelbta planavimo organizatoriaus Tarnybos interneto svetainėje <https://vstt.lrv.lt> ir buveinėje, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje <https://www.tpdris.lt>, Varėnos r. savivaldybės interneto svetainėje <https://varena.lt>, Varėnos r. savivaldybės Marcinkonių seniūnijos skelbimų lentoje. Apie planavimo proceso pradžią registruotu laišku ir el. paštu informuotas turto, esančio žemės sklype (unikalus Nr. 3810-0003-0001) Kabelių kadastro vietovėje, savininkas.

Visuomenė su Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (tvarkymo plano) korektūros sprendiniais galėjo susipažinti nuo 2022 m. liepos 1 d. iki liepos 26 d.; sprendiniai nuo 2022 m. liepos 1 d. buvo viešinami Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje <https://www.tpdris.lt> (TPD Nr. S-RJ-33-20-485).

Informacija apie galimybę susipažinti su Dzūkijos nacionalinio parko planavimo schemos (tvarkymo plano) korektūra ir viešą susirinkimą buvo skelbta Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje <https://www.tpdris.lt> ir Tarnybos interneto svetainėje <https://vstt.lrv.lt> ir buveinėje, taip pat Varėnos r. savivaldybės interneto svetainėje <https://varena.lt> ir Varėnos r. savivaldybės Marcinkonių seniūnijos skelbimų lentoje. Apie galimybę susipažinti su parengtais sprendiniais ir viešą susirinkimą registruotu laišku ir el. paštu buvo informuotas turto, esančio žemės sklype (unikalus Nr. 3810-0003-0001) Kabelių kadastro vietovėje, savininkas. Kadangi savininkas registruoto laiško neatsiėmė, savininkui skirtas informacinis pranešimas atspausdintas Varėnos r. laikraštyje „Merkio kraštas“ 2022 m. liepos 29 d. Nr. 57. Apie galimybę susipažinti su parengtais sprendiniais, viešą susirinkimą raštu informuotos sąlygas išdavusios ir tvarkymo planą derinančios institucijos, kitos suinteresuotos institucijos.

Viešas susirinkimas, kuriame pristatyti ir aptarti teritorijų planavimo dokumento sprendiniai, įvyko 2022 m. liepos 26 d. 10 val. nuotoliniu būdu per *Microsoft Teams Meeting* platformą. Parengti viešo susirinkimo dokumentai. Visuomenės pasiūlymų ir pastabų viešinimo laikotarpiu negauta.

Teritorijų planavimo įstatyme nustatyta tvarka teritorijų planavimo dokumentas suderintas su planavimo sąlygas išdavusiomis institucijomis, jį patikrino Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos. Gauta išvada, kad teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ir planavimo procedūros atitinka Teritorijų planavimo įstatymo ir kitų teritorijų planavimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus.

Finansų ministerija pagal kompetenciją esminių pastabų dėl Projekto nepateikė, tačiau išvadoje nurodė, kad visuomenės poreikiams paimtos Grybaulios žuvininkystės tvenkinių infrastruktūros, šios teritorijos tvarkymas ir priežiūra ateityje, jų nuomone, gali pareikalauti papildomų valstybės lėšų; pasiūlė papildyti Projekto teikimą informacija, kokiomis lėšomis planuojama minėta turtą išlaikyti, kiek kainuos jo atnaujinimas ir priežiūra. Šie siūlymai ir, atsižvelgus į juos, toliau pateikiama informacija su išvados rengėjais aptarta darbo tvarka.

Pažymėtina, kad Projekto sprendiniams įgyvendinti papildomo finansavimo iš valstybės biudžeto nereikės. Kompensacijoms už planuojamą paimti visuomenės poreikiams turtą ir teritorijai atkurti lėšos numatytos NATURALIT projekte. Už teritorijos priežiūrą bus atsakinga Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija. Teritorijos priežiūra, saugomų paukščių rūšių buveinių palankios būklės palaikymas būtų finansuojamas iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai skirtų lėšų įgyvendinant Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros

2023–2027 m. strateginiame plane numatytas priemonės, į teritorijos priežiūrą įtraukiant vietos ūkininkus ir bendruomenes.

Atkreiptinas dėmesys, kad Projekto 12.6.3 papunktyje numatyta parengti Grybaulios tvarkomos teritorijos hidrologinio režimo natūralizavimo projektą, pagal kurį bus atkuriamas hidrologinis režimas. Tik parengus minėtą hidrologinio režimo natūralizavimo projektą, bus planuojami konkretūs darbai ir žinoma konkreti lėšų suma teritorijai atkurti.

Europos Sąjunga visada teikia prioritetą Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų finansavimui, remia šių teritorijų tvarkymą ir priežiūrą.

Patikslintas Projektas darbo tvarka suderintas su Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupe ir Ekonomikos politikos grupe.

Projektą parengė Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupės (vadovas – Algirdas Klimavičius tel. 8 686 17295, el. p. algirdas.klimavicius@am.lt; vyresnysis patarėjas – Džiugas Anuškevičius tel. 8 695 60686, el. p. dziugas.anuskevicius@am.lt) patarėja Giedrė Šarkutė-Stončienė (tel. 8 695 58108, el. p. giedre.stonciene@am.lt); Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos Metodinio-analitinio centro (vadovas – Dalius Dapkus, tel. 8 659 82 361, el. p. dalius.dapkus@vstt.lt) projekto administratorė Dalia Čebatariūnaitė (8 659 63 282, el. p. dalia.cebatiunaite@vstt.lt) ir teisės ekspertas Gintaras Gaidys (8 659 64 327, el. p. gintaras.gaidys@vstt.lt).

PRIDEDAMA:

1. Projektas, 2 lapai.
2. Projekto lyginamasis variantas, 2 lapai.
3. Tvarkymo planas, 3 lapai.
4. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos teritorijų planavimo dokumento patikrinimo aktas, 1 lapas.

Aplinkos ministras

Simonas Gentvilas

G. Šarkutė-Stončienė, 8 69558 108, el. p. giedre.stonciene@am.lt

D. Čebatariūnaitė, 8 659 63 282, el. p. dalia.cebatiunaite@vstt.lt

G. Gaidys, 8 659 64 327, el. p. gintaras.gaidys@vstt.lt